



EURÓPAI BIZOTTSÁG

Strasbourg, 2012.4.18.
SWD(2012) 95 végleges

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

a személyi és háztartási szolgáltatások foglalkoztatási potenciáljának kiaknázásáról

amely a következő dokumentumot kíséri:

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Út a munkahelyteremtő fellendülés felé

{COM(2012) 173 végleges}
{SWD(2012) 90 végleges}
{SWD(2012) 92 végleges}
{SWD(2012) 93 végleges}
{SWD(2012) 96 végleges}
{SWD(2012) 97 végleges}
{SWD(2012) 98 végleges}
{SWD(2012) 99 végleges}
{SWD(2012) 100 végleges}

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

a személyi és háztartási szolgáltatások foglalkoztatási potenciáljának kiaknázásáról

amely a következő dokumentumot kíséri:

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Út a munkahelyteremtő fellendülés felé

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	3
2.	A SZEMÉLYI ÉS HÁZTARTÁSI SZOLGÁLTATÁSOK MEGHATÁROZÁSA ÉS MÉRÉSE	4
3.	MUNKAERŐ-PIACI ÉS SZAKPOLITIKAI KIHÍVÁSOK.....	11
4.	KITEKINTÉS	16

Nyilatkozat: *Ez a dokumentum az Európai Bizottság tájékoztatási célú szolgálati munkadokumentuma. A dokumentumban foglaltak nem tekinthetők a Bizottság hivatalos álláspontjának, és nem is előlegezik meg azt.*

1. BEVEZETÉS

Annak érdekében, hogy a költségvetési konszolidáció idején munkalehetőségeket lehessen teremteni, és segíteni lehessen abban, hogy a 20–64 évesek foglalkoztatási rátája 2020-ra elérje a 75 %-ot¹, a 2012-es éves növekedési jelentés hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a tagállamok előnyben részesítsék „olyan kezdeményezések kialakítását, amelyek a legmagasabb foglalkoztatási potenciállal rendelkező ágazatok fejlesztését segítik elő, mint például az alacsony szén-dioxid-kibocsátású és erőforrás-hatékony gazdaság („zöld munkahelyek”), az egészségügyi és szociális szolgáltatási ágazat („fehérköpenyes munkahelyek”), valamint az egyéneknek és háztartásoknak nyújtott más szolgáltatások és a digitális gazdaság”². Az Európa 2020 stratégia részeként az „Új készségek és munkahelyek menetrendje”³ kiemelt kezdeményezés célja, hogy a készségek hatékonyabb javításával, hatékonyabb előrejelzésével és a készségkereslet és -kínálat hatékonyabb összehangolásával hozzájáruljon a 2020-as célkitűzések eléréséhez.

A családok és egyének otthoni jóllétét javító tevékenységek – például a gondozási és háztartási szolgáltatások – fontos munkahely-teremtési potenciállal rendelkeznek. Az otthoni gondozási szolgáltatások az egészségügyi szolgáltatásokkal és a bentlakásos, nem kórházi ápolással együtt a „fehérköpenyes munkahelyek” közé tartoznak, míg a háztartási szolgáltatások e kategória határán helyezkednek el. A gondozási és háztartási szolgáltatások iránti igény várhatóan növekedni fog, amiben fontos szerepet játszik az a tendencia, hogy valamennyi tagállamban előregszik a népesség, és ezzel együtt várhatóan csökken a családi körön belüli potenciális gondozók száma.

A szakpolitikai viták során sok tagállamban gyakran megemlítik a személyi és háztartási szolgáltatásokat, mint a következő problémákra adott lehetséges választ:

- **A magánélet és a munka jobb egyensúlya**, amelyet az otthon elvégzett napi feladatok, valamint a gyermekekről és az időskorúakról való gondoskodás nagyobb mértékű kiszervezése útján érnek el. A hozzáférhető és megfizethető gondozási szolgáltatások fontos előfeltételét jelentik annak is, hogy növekedjen a nők munkaerő-piaci részvétele.
- **Munkalehetőségek teremtése** a viszonylag alacsonyan képzettek számára, különösen a háztartási szolgáltatások kapcsán, a költségvetés számára alacsony költséggel, annak ösztönzése útján, hogy a háztartási szolgáltatásokat a rejtett gazdaság helyett a formális gazdaságban nyújtsák. A munkahelyteremést figyelembe kell venni tényezőként a tartós ápolás-gondozás különböző lehetőségeivel összefüggő költségek megfontolása során is.
- **A gondozás minőségének javulása**, ami a megfelelő készségekkel rendelkező, jó munkakörülményeket élvező munkaerőnek köszönhető, és amelyet kiegészít a szolgáltatókra vonatkozó minőség-ellenőrzés.

Ezeknek a szolgáltatásoknak a rejtett gazdaságból a formális gazdaságba való áthelyezése hozzájárul majd a mikro-, kis- és középvállalkozások létrehozásához és növekedéséhez is, mivel sok ilyen szolgáltatást önfoglalkoztatók, illetve kis- és közepes méretű vállalkozások nyújtanak.

Bár a személyi és háztartási szolgáltatások terén való foglalkoztatás a tagállamok felelősségi körébe tartozik, hasznos a közös gondolkodás, mivel minden tagállam ugyanazokkal a

¹ http://ec.europa.eu/europe2020/index_hu.htm.

² http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/monitoring-progress/annual-growth-surveys/index_hu.htm.

³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=hu&catId=958>.

kihívásokkal áll szemben. A jó gyakorlatok, az elemzések és a tapasztalatok megosztása hozzájárulhatna ahhoz, hogy megtaláljuk a helyes válaszokat ne csak a gazdaság e területén jelenleg fennálló problémákra, de a demográfiai fejleményekből eredő jövőbeli szükségletekre is. A szubszidiaritás elvének megfelelően a bizottsági szolgálatok valamennyi érdekelt elé terjesztik vitára ezt a dokumentumot, különösen a nemzeti hatóságok, a szociális partnerek, a szolgáltatást igénybe vevők és a szolgáltatók figyelmébe ajánlva.

2. A SZEMÉLYI ÉS HÁZTARTÁSI SZOLGÁLTATÁSOK MEGHATÁROZÁSA ÉS MÉRÉSE

E dokumentum alkalmazásában a „személyi és háztartási szolgáltatások” kifejezés olyan tevékenységek széles körét takarja, amelyek hozzájárulnak a családok és egyének otthoni jóllétéhez: gyermekgondozást, időskorúak és fogyatékossgal élők tartós ápolását-gondozását, takarítást, korrepetálást, ház körüli javításokat, kertészkedést, ikt-támogatást stb.

A rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján a személyi és háztartási szolgáltatások NACE-kód⁴ szerinti elterjedtségét és az e területen történő, 7,5 milliósra becsült formális foglalkoztatás mértékét csak megközelítőleg tudjuk megadni.

A gyermekgondozás, valamint az időskorúak és fogyatékossgal élők tartós ápolás-gondozása szociális szolgáltatások, amelyeket gyakran a szociális gazdaság szereplői nyújtanak, és amelyek elengedhetetlen szerepet játszanak a társadalmi kohézió fenntartásában. Ezeket általában általános érdekűnek tekintik, és gyakran közpénzből finanszírozzák. Unió szinten e szociális szolgáltatások nyújtásának szakpolitikai összehangolására a szociális védelem és társadalmi befogadás területén alkalmazott nyitott koordinációs módszer⁵ keretében kerül sor. Ami konkrétan a tartós ápolás-gondozást illeti, a szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2008 áprilisában elfogadott egy külön jelentést a tartós ápolás-gondozásról, és elindított egy további gondolkodási folyamatot azokról az utakról, amelyeket érdemes feltárni a tartós ápolás-gondozással kapcsolatos kihívások kapcsán. Ezenkívül más általános érdekű szolgáltatásokkal együtt a gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás is vita tárgyát képezte a belső piaci és versenyjogi szabályok alkalmazásával kapcsolatban: ebben az összefüggésben a Bizottság 2011 decemberében egy sor javaslatot tett, amelyek lehetővé teszik a szociális szempontok megerősítését a közbeszerzések terén, és előterjesztett egy új, egyszerűsített állami támogatási rendszert⁶. Végezetül, a Bizottság támogatta, hogy a szociális védelemmel foglalkozó bizottságon belül kidolgozzanak egy, a szociális szolgáltatásokra vonatkozó, önkéntes alapú európai minőségi keretet⁷, amelynek referenciaként kellene szolgálnia e szolgáltatások minőségének meghatározása, biztosítása, értékelése és javítása terén.

⁴ Ezek a tevékenységek számos NACE-ágazatot vagy ágazatrészt fednek le, különösen a következőket (NACE Rev. 2. szerint): 88 (szociális ellátás bentlakás nélkül), 97 (háztartási alkalmazottat foglalkoztató magánháztartás), 96 (egyéb személyi szolgáltatás), 82.99 (egyéb kiegészítő üzleti szolgáltatás) és 78 (munkaerő-piaci szolgáltatás).

⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=755&langId=hu>.

⁶ Az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra vonatkozó konkrét állami támogatási szabályokat lásd a következő címen: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/overview/public_services_en.html. Lásd még az általános érdekű szociális szolgáltatásokról szóló közleményt: „A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása: Az általános érdekű szociális szolgáltatások az Európai Unióban”, COM(2006) 177, 2006. április 26.; az „Általános érdekű szolgáltatások, beleértve az általános érdekű szociális szolgáltatásokat: új európai kötelezettségvállalás” című közleményt, COM(2007) 725 végleges, 2007. november 20.; az általános érdekű szociális szolgáltatásokról szóló első és második kétéves jelentést (SEC(2008) 2179, 2008. július 2. és SEC(2010) 1284, 2010. október 22.); az állami támogatásokkal, a közbeszerzéssel és a belső piaccal kapcsolatos európai uniós szabályoknak az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokra, különösen az általános érdekű szociális szolgáltatásokra történő alkalmazásáról szóló útmutatót, SEC(2010) 1545 végleges, 2010. december 7.; „Az általános érdekű szolgáltatások európai minőségi keretrendszeréről” című közleményt, COM(2011) 900, 2011. december 20.

⁷ SPC/2010/10/8 végleges.

A foglalkoztatáspolitikai szempontjából a személyi és háztartási szolgáltatások több érdekes jellemzővel rendelkeznek:

- alacsony importtartalom (helyben végzett tevékenységek), aminek következtében kis mértékben esik vissza az import állami beavatkozás esetén;
- magas foglalkoztatási tartalom, aminek eredményeképpen állami beavatkozás esetén jelentős hatást lehetne elérni a munkahelyteremtésben;
- a technikai készségekre vonatkozó követelmények változó szintje (egyes területeken lehetőség „csináld magad” munkára, magasabb követelmények a gondozás esetében), de általában megfelelő szintű e-készségek, valamint jó kapcsolatteremtési és szociális készségek szükségessége;
- egyes érintett feladatok esetében alacsony termelékenység, de lehetőség a közvetett termelékenység-növekedésre, ha a személyi és háztartási szolgáltatások igénybe vevői képesek jobban a saját, nagyobb termelékenységű munkájukra összpontosítani;
- tekintettel arra, hogy ezekben az ágazatokban túlnyomó részt be nem jelentett munkavállalók dolgoznak, nem valószínű, hogy az állami beavatkozás a foglalkoztatás más ágazatokból való átáramlását váltaná ki;
- növekszik az ilyen szolgáltatások iránti szükséglet, mivel előregszik a népesség, és mivel szükség van a nők munkaerő-piaci részvételének fokozására; a személyi és háztartási szolgáltatási tevékenységek a munkaórák emelése vagy a munkaerő-piacra való visszatérés útján segítik a munka és a magánélet egyensúlyának javítását, valamint a visszatérülési hatások fokozását.

A személyi és háztartási szolgáltatásokat hagyományosan a háztartás által és a háztartáson belül nyújtják, főként nők. E feladatok egyes részeit fokozatosan kiszervezték a háztartáson kívülre (étkeztetés, mosás, bölcsőde és az időskorúakat fogadó intézmények) vagy a háztartáson belül külső dolgozóknak, akiket közvetlenül vagy közvetve a háztartás alkalmaz. A fent említettek szerint közigazgatási szervek is részt vettek a tartós ápolás-gondozás és a gyermekgondozás mint szociális szakpolitikai eszközök megszervezésében és finanszírozásában.

2.1. Személyi és háztartási szolgáltatások nyújtása a háztartáson belül

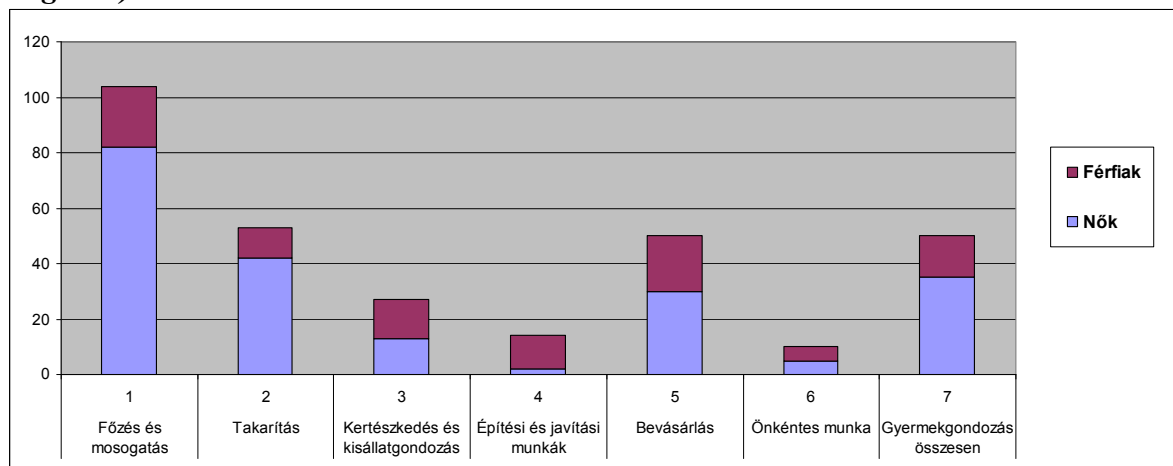
Az OECD⁸ becslései azt mutatják, hogy az OECD európai tagállamaiban a háztartások felnőtt tagjai átlagosan **napi 2,5 órát töltenek házimunkával és gondozással**. A férfiakhoz (1,5 óra) képest a nők sokkal nagyobb szerepet vállalnak (3,5 óra) (lásd az 1. ábrát). A nem fizetett munka legnagyobb részét szokásos háztartási feladatok (főzés, takarítás, kertészkedés és ház körüli karbantartás) és gondozási tevékenységek teszik ki.

Feltételezve, hogy az Unió 331 milliós 15–65 éves népessége (aktívak és nem aktívak) fejenként napi 2,5 órát házimunkával és gondozással tölt, ez napi +/- 830 millió óra háztartási munkát, vagyis uniós szinten csaknem 100 millió teljes munkaidős egyenértéket jelent. E tevékenységek egy részének kiszervezése az új munkahelyek (önfoglalkoztatás, kkv-k létrehozása vagy fejlesztése) fontos forrását jelenthetné.

⁸

Society at a Glance 2011 - OECD social indicators (Pillantás a társadalomra: OECD társadalmi mutatók), 12. és 22. oldal, OECD.

1. ábra: A férfiak és nők által a különböző tevékenységre fordított idő naponta (percben megadva)



Forrás: Pillantás a társadalomra: OECD társadalmi mutatók 2011⁹

Ezen túlmenően az Eurofound egy 2011. évi jelentése¹⁰ arra a következtetésre jutott, hogy a fogyatékossgal élő személyek vagy időskorú eltartottak gondozásával töltött idő körülbelül 80 %-át a különösen ugyanazon háztartásból vagy a barátok, szomszédok közül kikerülő informális gondozók biztosítják, a közkiadásokra gyakorolt hatás nélkül. Bár egy informális gondozó kaphat nem hivatalos kifizetéseket a gondozott személyről, ez nem felel meg egy munkáltató és munkavállaló közötti jogviszonynak.

A női foglalkoztatási ráta növekedése (az 1997. évi 51,2 %-ról a 2010. évi 58,2 %-ra) azonban azzal jár, hogy a nők kevesebb időt töltenek otthon, és szükség van a háztartásban végzett informális gyermek- és idősgondozás, valamint házimunka újragondolására. Emellett a válások növekvő aránya¹¹ is csökkentheti az időskorúaknak biztosított hagyományos háztartási segítségnyújtást. Az 1970–2007 közötti időszakra vonatkozóan rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy ez a tendencia általános egész Európában; néhány tagállam között előfordulnak különbségek. Uniós szinten az abszolút válási arány¹² az 1970. évi 0,9 %-ról 2007-re 2,1 %-ra nőtt, a csúcserőteket Ausztriában, Belgiumban, Németországban, Dániában, Finnországban, Luxemburgban, Hollandiában, Svédországban és az Egyesült Királyságban mérték.

A második európai életminőségi felmérésnek a családi élet és a munka egyensúlyával¹³ foglalkozó része kiemelte, hogy a túlzott munkateher érzése – akár szakmai, akár családi kötelezettségek váltják ki – az étellel való elégedettség jelentős csökkenését eredményezi. Az európai munkakörülményekről szóló ötödik felmérés¹⁴ is azt mutatta, hogy az európai munkavállalók csaknem egyötödének okoz nehézséget a munka és a magánélet kielégítő egyensúlyának elérése. Az otthonukon kívül teljes munkaidős munkaviszonyban álló nők nehezen tudják összeegyeztetni a munkát és a magánéletet, és jellemzően kevésbé elégedettek az étellel, mint azok a nők, akik csak otthon dolgoznak. Mivel a nők foglalkoztatása fontos része a gazdasági jólétünknek, megfelelőbb feltételeket kellene bevezetni a munka és a

⁹ Meg lehet különböztetni a következőket: fizikai gondozás, oktatási és rekreációs gyermekgondozás és a másik két kategória bármelyikéhez kapcsolódó utazás, pl. a gyermek iskolába, orvoshoz vagy sportolási tevékenységek céljából való szállítása.

¹⁰ http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1093_hu.htm.

¹¹ 2010. évi demográfiai jelentés, 68. oldal, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6824&langId=en>.

¹² Az év során történt válások számának az adott év átlagnépességéhez viszonyított aránya (Eurostat).

¹³ A második európai életminőségi felmérésnek a családi élet és munka egyensúlyával foglalkozó része, Eurofound (2010. március).

¹⁴ Az európai munkakörülményekről szóló ötödik felmérés, 2010, <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2010/74/en/3/EF1074EN.pdf>.

magánélet közötti jobb egyensúlyhoz való hozzájárulás és a nők munkaerő-piaci részvételének támogatása érdekében.

A gyermekgondozási létesítmények megfelelően sűrű hálózata elengedhetetlen a nők foglalkoztatási rátájának további növeléséhez és annak a foglalkoztatással kapcsolatos kiemelt célnak az eléréséhez, amelyről az Európa 2020 stratégia keretében megállapodás született¹⁵. A gyermekgondozási létesítmények esetén a kiadásokra úgy is kell tekinteni, mint a jövőbe való befektetésre. A minőségi gyermekgondozás segítheti a kisgyermekek (különösen a hátrányos helyzetben lévők) készségeinek és tanulási képességeinek fejlesztését. A családok általában aközött választhatnak, hogy bölcsődei szolgáltatást vesznek igénybe, fizetnek valakinek azért, hogy egyénileg gondoskodjon a gyermekeikről otthon, családtagokat vonnak be, vagy saját maguk végzik a gondozást. Választásukban a szolgáltatások ára és az esik latba, hogy van-e szabad hely. A választásuk ebből következően hatást gyakorol a foglalkoztatási rátára. Összességében a formális gyermekgondozás vagy tartós ápolás-gondozás hiányát pótolhatják az informális megoldások, amelyek az igénybe vevők hivatalos foglalkoztatásban való részvételét elősegítik, a szolgáltatást nyújtókat azonban nem.

2.2. A közigazgatási szervek által a gyermekgondozáshoz és a tartós ápolás-gondozáshoz nyújtott támogatás

Tagállami szinten a közigazgatási szervek a szociális szakpolitikai célkitűzésekkel összhangban támogatják a gyermekgondozást és a tartós ápolás-gondozást, mivel ezek a szolgáltatások alapvető szerepet játszanak a társadalmi befogadásban és előfeltételei annak, hogy növekedjen a nők munkaerő-piaci részvétele. A gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás szervezése és finanszírozása terén történő állami beavatkozás célja annak biztosítása, hogy vagyontól vagy jövedelmétől függetlenül mindenki jogosult legyen hozzáférni jó minőségű szolgáltatásokhoz, valamint hogy hosszú távon fenntarthatóak legyenek az ilyen szolgáltatást nyújtó rendszerek.

A közigazgatási szervek vagy közvetlenül biztosítják a szolgáltatásokat, vagy támogatják azok (nyereségérdekelt vagy nonprofit) magánszolgáltatók általi nyújtását; eközben biztosítaniuk kell az uniós állami támogatási szabályok betartását. Az időskorúak – akiknél gyakrabban fordul elő tartós egészségkárosodás és fogyatékoság – és a fogyatékosággal élők otthoni gondozását gyakran háztartási szolgáltatásokkal is ki kell egészíteni.

A közigazgatási szervek támogathatják a gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás iránti igényt a gondozásra szorulóknak járó támogatás (pl. Németországban, Olaszországban és Franciaországban), családi támogatások vagy a gondozási szolgáltatások kapcsán felmerült költségekre vonatkozó adókedvezmények útján¹⁶ is.

Az időskorúakról való gondoskodás

A tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokra azoknak a személyeknek van szükségük, akik a mindennapi tevékenységek elvégzésében – például felkelés, étkezés, fürdés, öltözködés, lefekvés vagy illemhelyhasználat – segítségre szorulnak. A tartós ápolás-gondozás vagy informálisan történik (lásd az előző részt), vagy gondozási asszisztensek biztosítják formális

¹⁵ „A nők és férfiak egyenlősége terén elért haladás”, bizottsági szolgálati munkadokumentum. (Még nem tették közzé.)

¹⁶ Franciaországban további, adókedvezmény formájában nyújtott juttatásokat vezettek be az idősgondozásra vonatkozóan (önellátáshoz kapcsolódó juttatás – APA) és a legfeljebb 3 éves gyermekek gondozása kapcsán, a szülők jövedelme alapján (kisgyermek gondozásához kapcsolódó juttatás – APJE).

keretek között. A formális gondozást otthon vagy intézményben (például gondozási központokban és ápolási otthonokban) nyújtják, és a költség egy részét közigazgatási hatóságok biztosítják.

Egyes tagállamokban már sok éve meglehetősen átfogó otthoni gondozási szolgáltatások léteznek, és a népesség tartós ápolás-gondozás iránti szükségletét teljes mértékben kielégítik a formális rendszeren belül. Más tagállamokban, ahol családközpontúbbak a jólléti hagyományok, csak nemrégiben kezdtek kialakulni a tartós ápolás-gondozás átfogó megközelítései. Ezzel szemben más tagállamokban sok ember nem részesül formális gondozási szolgáltatásokban, és kizárólag az informális gondozásra támaszkodik¹⁷.

Gyermekgondozás

A családok szükségletei és a gyermekfelügyeleti kínálat a gyermekek életkorával változik (a szülési/szülői szabadság idején, a szülési/szülői szabadság és az iskolakötelezettség kezdete közötti időben, az iskolakötelezettség ideje alatt). A dolgozó szülők számára rendkívül fontos a megfizethető és hozzáférhető minőségi gyermekgondozás biztosítása. A gyermekgondozás elérhetősége, minősége és megfizethetősége azonban Európa-szerte nagy eltérést mutat. A jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó európai uniós statisztika (EU-SILC) adatai azt mutatják, hogy egyes tagállamok kiterjedt formális megoldásokkal rendelkeznek (ideértve az iskola előtti nevelést), míg más tagállamok inkább más megoldásokra támaszkodnak (például a családi napközik és/vagy a család, a barátok vagy a szomszédok igénybe vétele). A 0–2 éves korosztályban a formális gyermekgondozási megoldások igénybe vétele 73 % (Dánia) és mindössze 2 % (Cseh Köztársaság és Lengyelország) között változik¹⁸. A férfiak és nők közötti egyenlőségre vonatkozó stratégia keretében a Bizottság be fog számolni a tagállamok teljesítményéről a gyermekgondozási létesítményeket illetően.

A gyermekgondozás iránti keresletet befolyásolja a szülők (anyák) munkaerő-piaci részvételének aránya, a ténylegesen ledolgozott részmunkaidős órák száma, a munkanélküliség szintje, a szülői szabadság hossza, az iskola nyitva tartása és az alternatív megoldások – például nagyszülők és/vagy más informális megoldások – elérhetősége¹⁹.

2.3. Be nem jelentett munkavállalók által nyújtott személyi és háztartási szolgáltatások

Állami támogatás nélkül a népesség többségének meglehetősen költséges a személyi és háztartási szolgáltatások terén való formális foglalkoztatás, és az ilyen szolgáltatások formális piaca (lásd a 2.2. pontot) meglehetősen korlátozott. Ennélfogva a személyi és háztartási szolgáltatások figyelemre méltó részét be nem jelentett munkavállalók nyújtják informálisan. Ez egyértelműen az igénybe vevő nettó bére és a szolgáltató olyan tevékenységekhez kapcsolódó költsége közötti különbség miatt van, amelyeket az igénybe vevő maga is el tud végezni.

Jellegéből fakadóan a be nem jelentett munka arányát nagyon nehéz megbecsülni. Csak csekély számú vizsgálatot végeztek annak érdekében, hogy fényt derítsenek a be nem jelentett

¹⁷ A „Living independently at home: reforms in organisation and governance of European home care for older people and people with disabilities in 9 European countries” projektről készült jelentés kivonata, LIVINDHOME, <http://www.sfi.dk/livindhome-7284.aspx>.

¹⁸ 30 európai ország áttekintése, 2009, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=545&furtherNews=yes>.

¹⁹ Koragyermekkori nevelés és gondozás: hogy minden gyermek szilárdan megalapozhassa jövőjét, COM(2011) 66 végleges.

munka mértékére az EU-ban. 2007 októberében közzétették az Eurobarométer „Undeclared work in the European Union” (Be nem jelentett munka az Európai Unióban) című, 284. számú különkiadását²⁰, amely 26 755, a 27 uniós tagállamban élő, 15 éves vagy annál idősebb uniós polgár személyes beszélgetéseken alapuló közvetlen felmérésén alapult. A felmérésben a be nem jelentett munka meghatározásába nemcsak a pénzért végzett munkát értették bele, hanem a természetbeni juttatás ellenében végzett munkát is. A felmérés szerint a 27 uniós tagállam lakosságának 11 %-a nyilatkozott úgy, hogy vásárolt már be nem jelentett munkához kapcsolódó terméket vagy szolgáltatást. A vásárlók 17 %-a mondta azt, hogy háztartási szolgáltatásokat (pl. kertészkedés, takarítás, gyermek- és idősgondozás), 8 % pedig azt, hogy személyi szolgáltatásokat vett igénybe (pl. hajvágás vagy magántanítás), ami 7,7 millió, illetve 3,5 millió főt jelent.

Ha ezekből a számokból indulunk ki, és figyelembe vesszük, hogy Európában körülbelül 410 millió 15 éves vagy annál idősebb személy él, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy 45,1 millió²¹ ember vett igénybe be nem jelentett munkát. Mivel a be nem jelentett munkavállalók jellemzően nem dolgoznak teljes munkaidőben²², a háztartási szolgáltatások terén a be nem jelentett munkavállalók lehetséges számát egymillióra becsülik. Ez óvatos becslés, figyelemmel arra, hogy a be nem jelentett munkára vonatkozó felmérésekben a valós helyzetnél valószínűleg alacsonyabb adatokat közöltek.

Előfordulhat azonban, hogy ez az Eurobarométeren alapuló kivetítés alulbecsüli a valós helyzetet. Valójában úgy tűnik, hogy a Németországból és Olaszországból származó közelmúltbeli adatok²³ már önmagukban is meghaladják ezt a becslést. Németország az egyik olyan tagállam, ahol a legmagasabb a magánháztartásokban történő informális foglalkoztatás szintje, mivel a feltételezések szerint a magánháztartásokban végzett ilyen tevékenységek 90–95 %-át informális módon végzik. Ebbe a számadatba beletartozik az illegális migránsok informális foglalkoztatása és a szomszédok, barátok és ismerősök által végzett informális munka is. Különösen elterjedt az informális munka az időskorúak háztartásaiban, ahol legalább 500 000–600 000 informális háztartási alkalmazott dolgozik. Olaszországban is nagy arányú az informális foglalkoztatás a magánháztartásokban, ahol a háztartási munka nagy részét illegális bevándorlók végzik el. A migráns gondozók (úgynevezett „badanti” (házi gondozók)²⁴) tényleges száma a jelenség természetéből következően ismeretlen. A becslések szerint ugyanakkor számuk 0,7 és 1 millió közé tehető, ami sokkal magasabb, mint a formális gondozási ágazatbeli munkavállalóké²⁵.

2.4. A személyi és háztartási szolgáltatások kínálatának állami támogatása a be nem jelentett munka elleni küzdelem céljából

Figyelemmel arra, hogy milyen fontos a be nem jelentett munka a személyi és háztartási szolgáltatások ágazataiban, a közigazgatási szervek fontolóra vehetik a beavatkozást abból a célból, hogy bátorítsák az ilyen szolgáltatások formális gazdaságon belül történő nyújtását. Ez a beavatkozás vonatkozhat mind a gondozási, mind a háztartási tevékenységekre.

²⁰ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_284_en.pdf.

²¹ Ez a be nem jelentett munka igénybe vevőinek száma, vagyis a 410 millió 11 %-a.

²² Be nem jelentett munkavállalónként 200 óra/év átlagos adat alapján (egy teljes munkaidőben dolgozó munkavállaló átlagos munkaidejének kb. 1/8-a).

²³ <http://www.iwak-frankfurt.de/documents/brochure/april2011.pdf>.

²⁴ Főként migráns nők, akik gyakran együtt laknak egy gondozásra szoruló idősebb személlyel, és gyakran a szürkepiacon dolgoznak, tartózkodási engedély nélkül.

²⁵ <http://www.iwak-frankfurt.de/documents/brochure/april2011.pdf>.

Elsősorban az igénybe vevő által fizetett árat érintő közvetlen beavatkozás – például konkrét feladatokat célzó szolgáltatási utalványok – formájában jelenhetne meg. A fogyasztó a valós árnak csak egy részét fizeti meg (a feketepiaci árhoz közeli árat), a különbözetet pedig a közigazgatási szervek fizetik.

A szolgáltatási utalvány több lehetséges eszköz közül az egyik, amely javítja a fizetőképes keresletet. Érdekes eszköz azért is, mert rugalmas és könnyen használható. Az utóbbi vonás különösen fontos azon időszerűk (akár gondozásra szoruló, akár nem) számára, akiknek segítségre van szükségük. Egyszerűsíti az adminisztrációs eljárásokat is, lehetővé teszi annak folyamatos ellenőrzését, hogy kik körében forog, és kedvez a helyi üzleti tevékenységek fejlődésének. Lehetővé teszi a pénzügyi nyomon követést is, amivel lehetőség nyílik a költség és a visszatérülés könnyebb értékelésére (lásd a 3.2. pontot).

Franciaországban a CESU utalványokat²⁶ a háztartások egy banktól vagy juttatásként a munkáltatójuktól kaphatják meg²⁷; ez a rendszer azt célozza, hogy formális munkahelyek jöjjenek létre a magánháztartásokban. 2005-ben a „Borloo-terv” egyszerre több, a személyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó szakpolitikai kérdéssel foglalkozott: munkajoggal, szociális védelmi szabályozással, minőség-ellenőrzéssel és szervezeti kérdésekkel²⁸. Ennek következtében 2005 és 2009 között Franciaországnak sikerült 500 000 új, társadalombiztosítási járulék fizetését eredményező munkahelyet teremtenie a magánháztartásokban, főként a munkaerőpiac perifériáján elhelyezkedő csoportok számára. Az informális foglalkoztatást így 70 %-kal lehetett csökkenteni²⁹. A háztartásoknak lehetőségük van arra is, hogy egyszerűsített adminisztrációs eljárások mellett a háztartási alkalmazottak közvetlen munkáltatói legyenek³⁰. A háztartási szolgáltatások piaci volumene 2009-ben 16 milliárd EUR volt. 1987 óta az időszerűk általi kereslet megerősítése érdekében különleges, ún. „70+-szabályt” vezettek be abból a célból, hogy a 70 éves vagy annál idősebb személyek magánháztartásának ne kelljen semmilyen társadalombiztosítási járulékot fizetnie a közvetlenül alkalmazott munkavállalók után.

Németországban számos eszköz támogatja a formális foglalkoztatás megteremtését ebben az ágazatban, például az „apróbb munkák” intézménye, amely lehetővé teszi a magánháztartások számára, hogy egyszerűsített eljárást vegyenek igénybe háztartási alkalmazottjuk bejelentéséhez („Haushaltsscheckverfahren”). A háztartási alkalmazottak legfeljebb havi 400 EUR-t kereshetnek, a háztartások pedig munkáltatóként a társadalombiztosítási járulékokra vonatkozó adókedvezményt vehetnek igénybe (14,34 %-os járulékátalány, amelybe legfontosabb elemként beletartozik az egészség-, nyugdíj- és balesetbiztosítás is)³¹.

Ausztriában³² hagyományosan elterjedt a magánháztartásokban végzett informális munka, kivéve a tartós ápolás-gondozást. 2007-ben a magánháztartásokban nyújtott hosszú távú segítséget megcélzó legalizációs stratégiát indítottak, és ezzel két éven belül sikerült 80 %-kal csökkenteni az időszerűk háztartásaiban történő informális foglalkoztatást (migránsok foglalkoztatását). A háztartási szolgáltatások más területein a legtöbb munkát továbbra is informálisan végzik. Ausztria is elindított egy utalványrendszert a formális foglalkoztatás előmozdítása érdekében, azonban mindössze 1000 utalványt adnak el évente. Ezt az

²⁶ CESU utalvány (Cheque Emploi Service Universel): <http://www.cesu.urssaf.fr/cesweb/home.jsp>.

²⁷ Az előfinanszírozott szolgáltatási utalványt illetően lásd: „Le cheque-service, un instrument pour le développement des services de proximité”, Fondation Roi Baudouin, Belgium, 1994. október.

²⁸ <http://www.travail-emploi-sante.gouv.fr/actualite-presse.42/dossiers-de-presse.46/presentation-du-plan-de.82.html>.

²⁹ Lásd a 25. lábjegyzetet.

³⁰ <http://www.fepem.fr/>.

³¹ Lásd a 25. lábjegyzetet.

³² Lásd a 25. lábjegyzetet.

magyarázhatja, hogy a háztartás számára ennek az utalványnak a költsége meghaladja az ilyen szolgáltatások jelenlegi informális piaci árát.

3. MUNKAERŐ-PIACI ÉS SZAKPOLITIKAI KIHÍVÁSOK

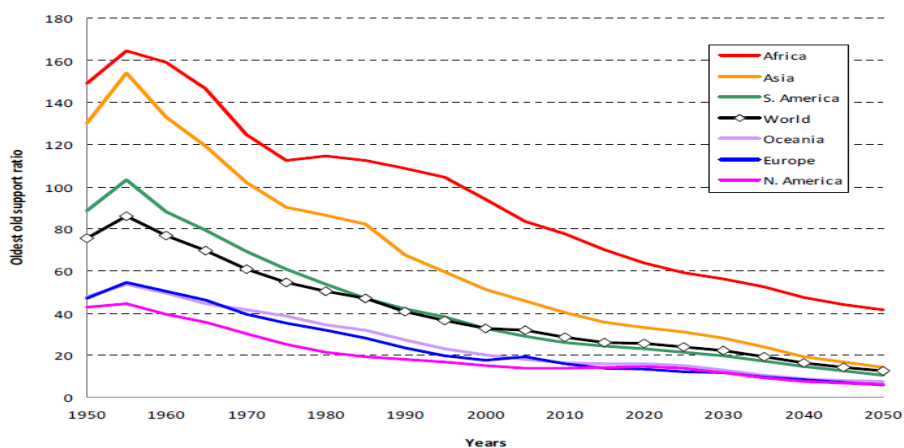
3.1. A munka és a magánélet jobb egyensúlya

Ahhoz, hogy a 20–64 éves népesség foglalkoztatási rátája 2020-ra elérje a 75 %-ot, a tagállamoknak kiemelt prioritásként kell kezelniük a nők munkára való bátorítását, valamint a munka és magánélet közötti általános egyensúly javítását.

Közelmúltbeli előrejelzések szerint a következő 50 évben csaknem meg fog duplázódni a 65 évesnél idősebb európaiak száma, és a 2010. évi 87,5 milliőról 2060-ra 152,6 millióra emelkedik³³. Ugyanakkor a munkaképes korú népesség sok évtizednyi folyamatos növekedés után csökkenni kezd.

Ami a tartós ápolás-gondozás biztosítását illeti, az informális gondozók utánpótlása a következő években és évtizedekben a nők és idősebb munkavállalók magasabb foglalkoztatási részvételének eredményeképpen csökkenni fog. A következő évtizedek demográfiai tendenciáinak részletes elemzése azt mutatja, hogy a legidősebbek és az őket eltartó idős korúak aránya – Oldest Old Support Ratio, OOSR: 50–74 évesek / 85 éven felüliek – csökken (lásd a 2. ábrát). A családon kívüli gondozók toborzása egyre fontosabb lesz a tartós ápolási-gondozási szükségletek kielégítéséhez. Egy közelmúltbeli, az Egyesült Királyságra összpontosító tanulmány³⁴ következtetései értelmében nem valószínű, hogy a fogyatékossgal élő idősebb személyek részére felnőtt gyermekeik által nyújtott intenzív informális gondozás kínálata a következő években lépést fog tartani a kereslettel.

2. ábra: A legidősebbek és az őket eltartó idős korúak arányának (OOSR) alakulása



Forrás: 2008; Pickard et al., 2009

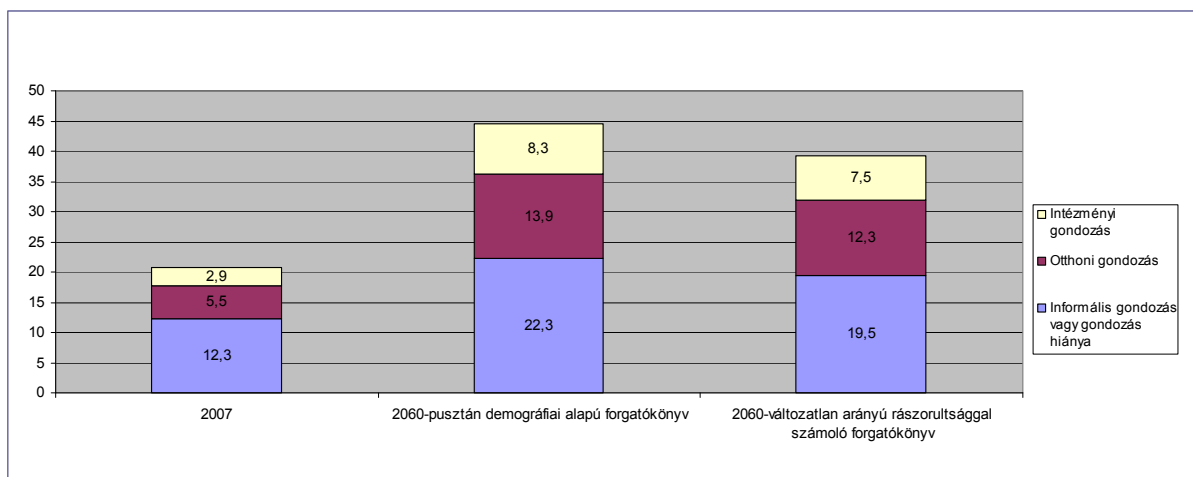
A tartós ápolás-gondozást igénylő emberek jövőbeli számának meghatározása érdekében a tartós ápolási-gondozási szükségleteket kiváltó tényezők – mint például bizonyos

³³ 2012-es jelentés az idősödésről, 20. oldal: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-4_en.pdf.

³⁴ Forrás: 2000/01 és 2001/02 GHS, a Kormányzati Biztosításmatematikai Hivatal népességre és családi állapotra vonatkozó előrejelzései, 2001-es népszámlálás, PSSRU modellezés, kivonat innen: Pickard et al., 2009.

tevékenységek akadályozottsága, fogyatékoság és az ezeket okozó betegségek vagy állapotok – pontos elemzése szükséges. A mindezen tényezők közötti egyértelmű és pontos kapcsolatokat nem mindig egyszerű igazolni. A kutatások azt mutatják, hogy a tartós ápolás-gondozás iránti szükségletek legfőbb kiváltója a fogyatékoság, amely ugyanakkor a népesség korösszetételéhez és egyes betegségek és állapotok gyakoriságához kapcsolódik. E megállapítás és a fent említett demográfiai tendenciák (különösen a 80 éven felüli népesség alakulása) alapján extrapolációt végeztek a tartós ápolás-gondozásban részesülők potenciális számára vonatkozóan (lásd az alábbi ábrát).

3. Ábra: A különféle hosszútávú ápolást biztosító keretek között ellátottak tervezett száma az EU-27-ekben, az alternatív megvalósulási lehetőségek szerint



Forrás: Európai Bizottság/Gazdaságpolitikai Bizottság (2009)

Az aktív népesség méretének csökkenésével esetleg nehezebben fenntartható nyugdíjrendszerek költsége mellett az öregedés elkerülhetetlenül azt eredményezi majd, hogy nő a kormányra nehezedő nyomás a szociális szolgáltatások biztosításával kapcsolatban³⁵. Ezek a változások a háztartási kínálat csökkenéséhez fognak vezetni, és növekszik majd a gondozási szükséglet és a formális gondozás kínálata közötti rés. Ennek következtében fennáll az a kockázat, hogy a háztartások ilyen irányú szükségleteik kielégítése érdekében be nem jelentett munkavállalókat vesznek fel e tevékenységek elvégzésére.

3.2. A költségvetés számára alacsony költséggel járó munkahelyteremtés lehetősége

A nagyobb mértékű állami beavatkozás lehetőségét gondosan elemezni kell a költségvetési hiányt növelő lehetséges hatása tekintetében. Ezért részletes elemzésre van szükség a további lehetséges állami beavatkozások valódi költségeinek megbecslése érdekében. Ahogyan már említettük, több tagállam már támogatja a személyi és háztartási szolgáltatások kínálatát és keresletét. Bár ezek a rendszerek először drágának tűnhetnek az állami költségvetés számára, az állam a beavatkozásának egy részét visszakapja a következők útján:

- További személyi jellegű adók/társadalombiztosítási járulékok folynak be, az álláskeresői járadékok pedig a munkahelyteremtéssel összefüggésben csökkennek (visszatérülési hatások).
- Nehezebben számszerűsíthető externáliák, így például a munka és a magánélet jobb egyensúlya, amely a kevesebb stressz, kevesebb munkahelyi hiányzás és magasabb

³⁵

2009-es jelentés az idősödésről: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication14992_en.pdf.

termelékenység útján hozzájárul a jobb versenyképességhez is; az alternatív megoldások költségeihez képest elért megtakarítások (különösen a tartós ápolás-gondozás és az időskorúak azon lehetősége kapcsán, hogy otthon maradjanak); munkahelyteremtés a szolgáltató irányításával összefüggésben; a szolgáltatást nyújtó munkavállalók általi fogyasztás növekedése, ami növeli az összesített keresletet, stb. (közvetett visszatérülési hatások).

Belga szolgáltatási utalványok: a mennyiségi adatok értékes forrása

Belgiumban a szolgáltatási utalványok otthon végzett tevékenységekre (takarítás, mosás és vasalás, főzés és varrás) és a háztartáson kívüli tevékenységekre (bevásárlás, vasalószalonban végzett vasalás, bizonyos feltételekkel segítségnyújtás személyszállításban) használhatók fel. Jelenleg ezek az utalványok nem használhatók fel ház körüli javításokra vagy kertészkedésre. Az igénybe vevő óránként 7,5 EUR-t fizet a szolgáltatásért. A tényleges költség 20,80 EUR; a különbséget (13,30 EUR) az RVA/ONEM fizeti³⁶. A kiegészítésen felül a kormányzatok lehetővé teszik a háztartások számára az utalványra kiadott összeg levonását az adóköteles jövedelemből (adókedvezménnyel csökkentett ár = 5,25 EUR).

Egy a belga kormány számára végzett tanulmány³⁷ alapján a rendszer nettó beavatkozási költsége:

Bruttó költség 1 430 432 704 EUR

Visszatérülési hatások 629 734 509 EUR

Közvetett visszatérülési hatás: 418 275 083 és 534 575 083 EUR között³⁸

Nettó költség: 382 423 112 és 266 123 112 EUR között

E jelentés szerint az igénybe vevő késznek tűnik kifizetni 8,59 EUR-t a feketepiacon. Ebben az esetben ki lehetne iktatni az adózási levonhatóságot, és a szolgáltatási utalvány árát fel lehetne emelni 8,59 EUR-ra. A közigazgatási szervek számára a nettó költség 82 478 861 EUR-t tesz ki, vagy negatívvá válik (ebben az esetben hasznot eredményez), - 33 821 139 EUR-t tesz ki. A nettó költség átlagosan 24 328 861 EUR, vagyis 304 EUR összegű beavatkozás munkahelyenként (a szolgáltatási utalványok rendszerének megvalósítása 80 000 teljes munkaidős állást teremt). Valószínűnek és logikusnak tűnik az a feltételezés, hogy a felhasználók számára a költség egyenlő a feketepiaci árral.

A jelentés bemutatja az utalványok egy érdekes hatását is: az igénybe vevők 10,4 %-a úgy nyilatkozott, hogy növelni tudta a munkaidejét/foglalkoztathatóságát, mivel a szolgáltatási utalványok használatával egyes feladatokat át tud adni, a felhasználók 0,6 %-a pedig arról számolt be, hogy ismét be tudott lépni a munkaerőpiacra, mert fizetett munkát tud végezni ahelyett, hogy házimunkával töltené az idejét. Az igénybe vevők 10,8 %-a mondta azt, hogy a szolgáltatási utalványok nélkül arra kényszerülne, hogy csökkentse a munkaidejét.

A közigazgatási szerveknek széles látókörrel kell rendelkezniük a költségeket illetően, mivel a ráfordítást kifizető alrendszer gyakran eltér a hasznot realizáló alrendszertől. Ez segíteni fog

³⁶ RVA (Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening) / ONEM (Office national de l'emploi).

³⁷ IDEA CONSULT: „Evaluation du régime des titres services pour les services et emplois de proximité 2010”: http://www.ideaconsult.be/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=54&projid=277.

³⁸ Az IDEA-jelentés 114. oldala, lásd a 37. lábjegyzetet.

megérteni az ebben az ágazatban a munkahelyteremtésre fordított állami támogatás valós nettó költségét. A kedvezményezetteket is globálisan kell szemlélni. Például az adókedvezményen alapuló mechanizmus a magas jövedelmű családoknak kedvez, a nagyon alacsony jövedelmű családok az egyéni részhozzájárulás alóli mentesség előnyeit élvezik, így a közepes jövedelmű családok viszonylag nagyobb részt viselnek a jelenlegi rendszer pénzügyi terhéből³⁹.

A személyi és háztartási szolgáltatások stabil fejlődésének hosszú távú hatását is figyelembe kell venni, amikor megfontolják állami pénzügyi támogatás nyújtását azok kínálatához és/vagy keresletéhez.

Egyszerű extrapolációkat mindig óvatosan kell végezni. De a korábbi megállapításokra tekintettel (demográfiával kapcsolatos szükségletek, egyszerű foglalkozások, korlátozott nettó költségvetési kiadások) néhány alapvető számítás segíthet azoknak a potenciális munkalehetőségeknek a szemléltetésében, amelyeket a személyi és háztartási szolgáltatások nagyobb mértékű támogatása eredményezhet Unió-szerte:

- a belgiumi rendszer Európai Unióra való kivetítése (a két népesség egymáshoz viszonyított méretét figyelembe véve egyszerű szorzás 50-nel) 1,2 milliárd EUR nettó költséget eredményez a háztartási szolgáltatások terén létrejövő 4 millió új munkahelyre vonatkozóan.
- Ha minden jelenleg foglalkoztatott személy (215 000 000) csak heti 1 órát szervez ki (ahhoz a 2,5 órához képest, amelyet a felnőtt európaiak átlagosan házimunkával töltenek naponta, lásd a 2.1. pontban), csaknem 5,5 millió lehetséges új munkahellyel⁴⁰ számolhatunk.

3.3. A szolgáltatások minősége és a munka minősége

A személyi és háztartási szolgáltatások ágazataiban dolgozók főként nők, akik leginkább részmunkaidőben dolgoznak, viszonylag alacsony képzettséggel, és gyakran migráns háttérrel rendelkeznek. Gyakran közvetlenül, nem rendszeres alapon alkalmazzák őket a családok, ami befolyásolhatja a szolgáltatás minőségét, különösen a gondozási szolgáltatások esetében. A minőségi szolgáltatások biztosítása érdekében a munkavállalóknak stabil munkaviszonnyal kell rendelkezniük, meghatározott minimális munkaidővel, rendelkezniük kell a megfelelő készségekkel, és jó munkakörülmények között kell dolgozniuk. A szolgáltatások minőségének bizonyos vonatkozásait illetően tehát indokolható lenne az állami beavatkozás.

Minőség

„A minőségi szociális és egészségügyi szolgáltatások elérését” szolgáló ajánlásaiban a Szociális Platform⁴¹ azt javasolja, hogy „a minőséget helyi szinten kell meghatározni, a szolgáltatások igénybe vevőihöz legközelebbi szinten”. Fontos, hogy tiszteletben tartsák a felhasználó szükségleteit (nem, kor, vallás, etnikai származás stb.), és a képzést ennek tükrében kell biztosítani.

³⁹ Az EU nemek közötti esélyegyenlőséggel és foglalkoztatással foglalkozó munkacsoportja: Az időskorúak tartós ápolás-gondozása. Rendelkezések és szolgáltatók 33 európai országban.

⁴⁰ 215 000 000 óra / 40 óra.

⁴¹ http://cms.horus.be/files/99907/MediaArchive/Policies/SocialPlatform_Nine_Principles_EN.pdf.

Az Európai Szociális Hálózat által elindított, az Európában az időskorúaknak nyújtott szolgáltatások finanszírozója, nyújtója és igénybe vevője közötti változó kapcsolatokról szóló projekt⁴² szerint ellenőrzési mechanizmusokat lehetne bevezetni a nyújtott szolgáltatások minőségének értékelésére és ellenőrzésére, és a tagállamoknak biztosítaniuk kellene, hogy az illegális bevándorlókat foglalkoztatókat a 2009/52/EK irányelvnek megfelelően szankcionálják. Ez az egyéni szervezetekre, a közvetítőkre vagy szolgáltatókra vonatkozna. Minőségi mutatókat még nem dolgoztak ki.

Ebben az összefüggésben a szociális szolgáltatások fent említett, önkéntes alapú európai minőségi kerete⁴³ hasznos eszköz a gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás minőségének előmozdítása terén: minőségi elveket határoz meg egyrészt azokra a jellemzőkre vonatkozóan, amelyekkel egy szociális szolgáltatásnak rendelkeznie kell ahhoz, hogy kielégítse a szolgáltatás igénybe vevőinek többszörös szükségleteit és elvárásait, másrészt a szolgáltatás nyújtásának különféle dimenzióira vonatkozóan (elérhetőség, hozzáférhetőség, megfizethetőség, személyközpontúság, átfogó jelleg, folyamatosság, eredményorientált jelleg, a felhasználók jogainak tiszteletben tartása, részvétel és felelősségteremtés, partnerség, jó kormányzás, jó munkakörülmények és munkakörnyezet / humán tőkébe való befektetés, megfelelő fizikai infrastruktúra). Javasol operatív kritériumokat is, amelyek segíthetnek a szociális szolgáltatások minőségének figyelemmel kísérésében és értékelésében. Lefektet továbbá módszertani elemeket a minőségi eszközök (szabályrendszer vagy mutatók) nemzeti vagy helyi szinten történő kidolgozásához.

Ahogy az Uniós foglalkozással foglalkozó magas szintű csoportjának az általános érdekű szociális szolgáltatásokról szóló állásfoglalása utalt, a szolgáltatások fenntartható kiszervezéséhez az szükséges, hogy a gondozás és a háztartási tevékenységek jó minőségűek legyenek⁴⁴. Kötelező minőségi szabályrendszerre és megfelelő állami ellenőrzési mechanizmusokra is szükség van.

Készségek és képzés

Az Európa 2020 stratégia kiemelt kezdeményezése, az „Új készségek és munkahelyek menetrendje” támogatja azokat a tagállami kezdeményezéseket, amelyek a gondozásra szoruló rokonok gondozása során szerzett készségek elismerését célozzák.

A gyermekgondozás és a tartós ápolás-gondozás nem igényel olyan magas szintű szakmai készségeket, mint például a professzionális egészségügyi szolgáltatások. Ezért ezek a tevékenységek vonzó lehetőséget kínálhatnak bizonyos emberek számára, hogy megvegyessék a lábukat a munkaerőpiacon, és eközben megnyitják a későbbi készségfejlesztés és a lehetséges továbbképzés lehetőségét is. Képzési lehetőségeknek kellene rendelkezésre állniuk, hogy biztosítsák az ilyen készségfejlesztést, és a gondozóknak lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy minősítési folyamatban vegyenek részt. Ebben a tekintetben javítani kell a munka világa és a képzés világa közötti együttműködést⁴⁵ az „informális és nem formális tanulás” elismerésének elősegítése érdekében.

⁴² <http://www.esn-eu.org/commissioning-for-quality/index.htm>.

⁴³ Lásd a 2. szakaszt és a 7. lábjegyzetet.

⁴⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4483&langId=en>.

⁴⁵ A bruges-i közlemény: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_en.pdf.

A gyermekgondozásról szóló közelmúltbeli bizottsági közlemény⁴⁶ például nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a gyermekgondozás terén dolgozó munkavállalók megfelelőbb képzést kapjanak.

1996-ban a takarítási ágazatban tevékenykedő európai szociális partnerek közös nyilatkozatot írtak alá az új foglalkoztatási forrásokról⁴⁷, amelyben kiemelték, hogy a háztartási takarítási tevékenységek fejlesztése érdekében mennyire fontos a készségek fejlesztése és a munkakörülmények minősége.

Technológia

A személyi és háztartási szolgáltatások kiszervezése a technológiák jobb felhasználása és a képzésbe való befektetés révén javíthatná az ilyen tevékenységek termelékenységét, mivel a kiszervezés általában specializációval jár együtt.

A CARICT projekt⁴⁸, amelyet a Bizottság Közös Kutatóközpontjának Technológiai Jövőkutató Intézete (JRC-IPTS) irányít, hatásuk és költséghatékonyságuk tekintetében szisztematikusan és uniós szinten értékelt 52 ikt-alapú, a házi gondozásra vonatkozó gyakorlatot több tagállamban. Az ösztönzést jelentő példákat a tagállamok megoszthatnák egymással (pl. SOPHIA [Németország], CAMPUS [Olaszország] és E-Care [Olaszország]). A technológia felhasználható a képzés és minősítés hatékony, nagy léptékben történő támogatására, a munkaerőpiacok szervezésére (pl. FEPEM [Franciaország]), új önkéntességi lehetőségek megteremtésére, a gondozás terén való munkavállalás vonzóbbá tételére és annak segítésére, hogy a gondozók egyensúlyt teremtsenek a gondozás és más tevékenységek között.

Az információs és kommunikációs technológiák lehetővé tehetik a távoktatást és az önálló tanulást azon gondozók számára, akik a gondozási kötelezettségeik miatt jelentős időbeli és mobilitási akadályokkal szembesülnek a hagyományos, személyes tanfolyamok látogatása kapcsán (pl. City and Guilds – Learning for Living; Caring with Confidence az Egyesült Királyságban, a Coidanet Spanyolországban, az Aspasia Olaszországban)⁴⁹. Az információs és kommunikációs technológiák támogatják a kompetenciák nagy léptékű tanúsítását is.

4. KITEKINTÉS

Tekintettel a demográfiai helyzet alakulásának közösségeinkre gyakorolt, előre látható hatására, az európai munkaerőpiacoknak inkluzívabbá kell válniuk, a foglalkoztatási rátának pedig emelkednie kell. A személyi és háztartási szolgáltatások ebben a tekintetben jelentős lehetőségeket kínálnak, lehetővé teszik a munka és a magánélet egyensúlyának javítását, a termelékenység növelését és a bejelentés nélküli munka becsatornázását a hivatalos munkaerőpiacra.

E dokumentummal a bizottsági szolgálatok felkérjük valamennyi érdekeltet, hogy tegyenek észrevételeket a személyi és háztartási szolgáltatások ágazatában történő munkahelyteremtés előmozdításának kérdésével foglalkozó lehetséges intézkedésekkel kapcsolatban. Véleményeket várunk különösen a következőkkel kapcsolatban:

⁴⁶ http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/childhoodcom_hu.pdf.

⁴⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/dsw/public/actRetrieveText.do?id=10713.

⁴⁸ <http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/eInclusion/carers.html#projects>.

⁴⁹ Kluzer S., Redecker C. és Centeno C. (2010), Long-term care Challenges in an Ageing Society: The role of ICT and Migrants, a JRC IPTS tudományos és technikai jelentéseinek sorozata, EUR 24382 EN, elérhető: <http://ipts.jrc.ec.europa.eu/publications/pub.cfm?id=3299>.

- a személyi és háztartási szolgáltatások terén érvényesülő foglalkoztatási szintek mérését és figyelemmel kísérését javító módszerek, figyelembe véve a jelenlegi válság hatását, a vásárlóerő csökkenését, a munkaerőpiacról való kiszorulással kapcsolatos problémákat és a kkv-k létrejöttének vagy növekedésének lehetséges pozitív hatását;
- a tapasztalatmegosztás közhasznú fejlesztése, különösen a személyi és háztartási szolgáltatások támogatására használt vagy tervezett eszközöket illetően, különös figyelemmel a költséghatékonyságra és a be nem jelentett munka visszaszorítására;
- a minőségi szolgáltatások és munkahelyek biztosításának módjai (képességigények, munkakörülmények), többek között és lehetőleg minőségi szabályrendszer kidolgozása útján;
- a személyi és háztartási szolgáltatási munkák szélesebb körű professzionalizálásának egyéb módjai.

Ez a dokumentum csak az elkészítésében részt vevő bizottsági szolgálatokra nézve kötelező erejű. A szöveg célja, hogy észrevételek alapjául szolgáljon, és nem vetíti előre a Bizottság által meghozandó semmiféle határozat végleges formáját.

A reakciókat a következő címre várjuk: empl-household-services@ec.europa.eu.

Ha valaki nem rendelkezik internet-hozzáféréssel, postai úton a következő címre küldhet választ:

European Commission (Európai Bizottság)
 Directorate-General for Employment, Social Affairs & Inclusion (A Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatósága)
 Discussion on Personal and household services (A személyi és háztartási szolgáltatásokról szóló konzultáció)
 Unit C2
 Rue Joseph II 2 - 1040 Brussels - Belgium

Válaszadási határidő: 2012. július 15.